

Список використаних джерел та літератури:

1. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [моногр.] / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
2. Кнорринг В. И. Искусство управления : учебн. / Кнорринг В. И. – М. : БЕК, 1997. – 288 с.
3. Методичні рекомендації щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу 2009/2010 році // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2009. – №16-17-18. – С.38-48.
4. Рева В. Естетичне виховання школярів у процесі сприйняття музики / В. Рева // Мистецтво та освіта. – 2000. – № 1. – С. 4-8.
5. Герасимова С. А. Система эстетического воспитания школьников / под ред. С. А. Герасимова. – М. : Педагогика, 1983. – 264 с.
6. Про вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу у 2004-2005 навчальному році // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 3. – С. 2-3.
7. Щербо А. Естетичне виховання учнів у початкових класах / Щербо А., Джола Д. – К., 1969.

Анотація
О.В.Варгата

Качество управления эстетическим воспитанием учеников в общеобразовательном учебном заведении

В статье анализируется реальное состояние управленческой деятельности руководителей по вопросу реализации концептуальных задач эстетического воспитания учащихся общеобразовательной школы.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, управление эстетическим воспитанием, организационно-методические основы управления эстетическим воспитанием, качество и эффективность деятельности.

Summary
O.V.Vargata

Quality of the Pupils' Aesthetic Upbringing Management in General Education Establishment

The article analyzes the real state of managerial decision makers on the question of realization conceptual problems of aesthetic education of pupils at school.

Key words: aesthetic education, management of aesthetic education, organizational and methodological basis of management aesthetic education, quality and efficiency of management.

Дата надходження статті:

„21” січня 2010 р.

УДК 37.013+378:398.1 (045)

Л.І.ВОРОТНЯК,
кандидат педагогічних наук
(м.Хмельницький)

Формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах засобами іноземних мов

У статті автор розглядає форми та методи навчання іноземних мов, спрямовані на формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Ключові слова: полікультурна компетенція, магістри, комунікативні бар'єри, форми та методи навчання іноземних мов, міжкультурна комунікація.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Міжнародні зв'язки України, її інтеграція до європейського та світового простору зумовлюють необхідність розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування. Процес спілкування, обміну інформацією і взаємодії людей у межах однієї або двох лінгвокультур ускладнюється перешкодами – фізіологічними, мовними, поведінковими, психологічними та культурологічними. Перешкоди обумовлені відмінностями менталітетів і національних характерів; розбіжністю в мовних картинах світу; діями культурних стереотипів; розбіжністю культурно-мовних норм; специфічними формами та засобами невербальної комунікації, яка використовується в різних культурах тощо. Для подолання цих проблем у процесі навчання іноземної мови студентам пропонується засвоїти систему фонових знань, тобто сукупність відмінностей культурного та матеріально-історичного, географічного та прагматичного характеру, якими володіє носій мови, уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Доцільність паралельного вивчення мови та культури, а також проблема формування компонентів полікультурної компетенції у процесі підготовки учнів та студентів до міжкультурної комунікації досліджувалася як на різних ступенях загальноосвітньої школи (М. В. Барішніков, Л. П. Голованчук, О. О. Коломінова та ін.), так і в межах підготовки студентів мовних (Н. Ф. Бориско, Л. С. Дімова, С. Ю. Ільїна та ін.) і немовних спеціальностей (Н. Б. Ішханян, В. М. Топалова та ін.) вищих навчальних закладів.

Проте проблема формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах та їх підготовка до міжкультурної комунікації засобами іноземних мов ще недостатньо досліджена.

Формування цілей статті... Метою статті є виявлення та обґрунтування форм та методів навчання іноземної мови, спрямованих на формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Вклад основного матеріалу... На думку дослідників (Н. Ф. Бориско та Н. Б. Ішханян [1], Д. Б. Гудкова [2]), незнання поведінкових норм іншомовної культури, які використовуються у спілкуванні, призводить до “культурного шоку” комунікантів. Крім того, в іноземних культурах існують так звані “слова-пастки” (слова або фрази, культурна конотація яких відрізняється від їх прямого лінгвістичного значення). Для того, щоб уникнути “комунікативних пасток” та “культурного шоку” в реальному житті, дослідники рекомендують провокувати такі “пастки”, моделюючи ситуації міжкультурного спілкування на заняттях.

Наведемо приклад заняття з іноземної мови професійного спілкування з магістрами, на якому використовуються елементи моделювання. Ми вибрали десять найбільш поширених в англійській мові слів і фраз, які можуть спричинити непорозуміння, а саме: *How are you?* (формула ввічливості, а не питання про здоров'я); *Of course* (означає “звичайно” і не має нічого спільного з “перебігом подій”); *Let's have lunch some time* (це не завжди запрошення, часто це спосіб закінчити розмову); *Buon appetito/ bon appetit/ gutten Appetit!* (в англійській мові немає еквіваленту цієї фрази, тому що зазвичай англійці нічого не говорять в даній ситуації); *Please* (вживається перед ввічливим проханням); *Pardon?* (вживається у значенні: “Повторіть будь-ласка те, що ви сказали”, а не тоді, коли хочуть попросити пробачення); *Sorry* (вибачення, яке не означає глибоке каяття); *Excuse me* (спосіб привернути увагу); *Sir/ Madam* (офіційне звертання, що вживається в особливих ситуаціях); *Have a nice day!* (означає підбадьорливе прощання, є поширеною в США, проте може розцінюватись як нещирою, навіть лицемірною у Великобританії).

Робота на занятті проходить в чотири етапи:

Етап 1. Робота магістрів в парах: згідно отриманого завдання вони складають та відпрацьовують діалог з однією з наведених вище фраз. Викладач виконує роль консультанта.

Етап 2. Представлення діалогів всім магістрам групи.

Етап 3. Обговорення магістрами прослуханих діалогів, аналіз відповідності фраз змодельованим ситуаціям.

Етап 4. Внесення коректив у свої діалоги та відповіді магістрів на запитання: в яких діалогах фрази були вжиті правильно та у відповідному контексті; які труднощі відчували магістри при складанні діалогів; в якій мірі рідна мова та звички впливали на виконання завдання; чому магістри навчилися під час виконання цього завдання.

Такий вид роботи, на нашу думку, є досить ефективним, оскільки емоційне переживання (сміх, пожвавлення тощо), викликане навмисною провокацією “комунікативних пасток” в ситуаціях на заняттях, забезпечує їх міцне запам'ятовування.

Найпростішим імітаційним методом навчання, який використовується на заняттях з іноземної мови, є розігрування ролей. Рольова гра передбачає введення магістра в певну соціальну роль і розв'язання конкретної соціокультурної проблеми. Отож, в навчальний процес впроваджуються такі ігрові заняття з розігруванням ролей: “Підліткова злочинність”, “Перспектива глобального телебачення”, “Загроза глобального потепління”, “Ставлення до людей з обмеженими можливостями”, “Параолімпійці”, “Безробіття”, “Наодинці зі своїми проблемами”, “Безпритульні люди”.

Особливістю використання гри в навчальному процесі є те, що вона забезпечує стан захопленості, творчої ініціативи, високу внутрішню мотивацію магістрів, знання про об'єкти гри, наближає її умови до реальної ситуації. У процесі гри значно збільшується інтенсивність засвоєння знань, умінь та досвіду ділових міжкультурних відносин.

У процесі формування полікультурної компетенції магістрів застосовуються також ділові ігри. Основні переваги ділових ігор: закріплення і комплексне застосування соціокультурних та культурознавчих знань; формування чіткого уявлення про полікультурну ситуацію; розвиток навичок ефективного міжкультурного спілкування, взаємодії з представниками інших народів у майбутній професійній діяльності.

Використання творчих завдань передбачає самостійну постановку і необмежену кількість можливих задумів, які містять новизну. Отже, поряд з умінням аналізувати, систематизувати, узагальнювати та прогнозувати дії майбутнього педагога, ділова гра стимулює розвиток креативних вмінь магістрів, усвідомлення ними прав та обов'язків педагога, оволодіння умінням доводити, переконувати, вислуховувати протилежні аргументи, відстоювати чи змінювати свою точку зору, давати оцінку діям, робити висновки тощо.

З метою створення “образу країни”, мова та культура якої вивчаються, ми звернулися до таких засобів подачі навчальних матеріалів, які б концентрували увагу магістрів на ключовому понятті теми, наочно показували б співвіднесеність з ним близьких понять. Найбільш ефективним засобом, на наш погляд, є колаж. Колаж – це технічний прийом, за яким на певну основу наклеюють фотографії, різні матеріали, що відрізняються кольором і фактурою [3, с. 421]. Колаж передбачає концентрацію уваги на певних найяскравіших якостях і сторонах об'єкта з метою створення найбільш повного уявлення про нього. На заняттях з іноземної мови ми використовуємо колаж, насамперед як засіб презентації, семантизації та систематизації іншомовної лексики, культурознавчої та соціокультурної інформації. Приклад колажу представлений на рис. 1.

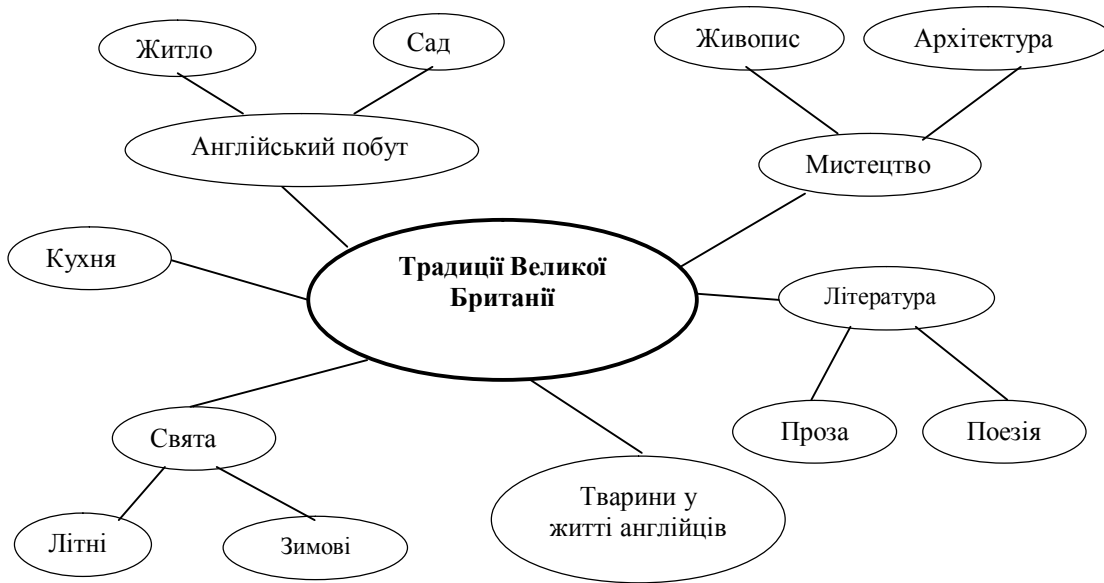

Рис. 1. Колаж традицій Великої Британії

Колаж презентує ядро або ключове поняття, навколо якого – поняття-супутники, що складають його фонове оточення. Спочатку семантизується значення ядра, а потім супутників. Колаж комбінує в собі два види наочності: вербально-графічну і візуально-образотворчу, що дозволяє підкреслити значущість одних компонентів на фоні інших і разом з цим показати й вказати на їх тематично-логічний зв'язок, адже суть ядра розкривається на фоні сателітної інформації. Колаж спрямований на те, щоб за допомогою фонових знань, що в ньому заховані, викликати у магістрів комплекс відчуттів, які б виникали у зв'язку із ядерним поняттям, будь-яким поняттям-супутником, будь-якою реалією іноземної дійсності [4]. В результаті такої роботи у магістрів формується цілісний образ ключового явища іноземної культури, який відповідає дійсності.

Магістрам пропонуються соціокультурні задачі, які вони розв'язують в малих групах, з тим, щоб навчити їх орієнтуватися в різних соціокультурних ситуаціях, знаходити можливі варіанти виходу з них. Проблемні соціокультурні ситуації включають задачі, які вимагають порівняльної оцінки, глибокого аналізу культурознавчого матеріалу, знань історії, традицій різних культур. Наведемо приклад такої задачі: “Міжнаціональне спілкування у студентському середовищі”.

Ситуація: у кімнаті гуртожитку з двома українками проживає дівчина циганської національності, яка сповідує іншу релігію та відрізняється манерою одягатися, звичками харчування, розпорядком дня, має свої уявлення про чистоту та порядок у кімнаті. Як поводитися дівчатам, яким це не подобається?

Варіанти відповідей:

1. Постійно демонструвати своє негативне ставлення, в різкій формі критикувати дії подруги по кімнаті.
2. Виходити з того, що люди різних етногруп мають свої звичаї, традиції, віру, до яких ми повинні ставитися з повагою, толерантністю, не намагаючись змінити те, що нам не подобається.
3. Не звертати увагу на поведінку подруги.

Опрацюючи ситуації, магістри намагаються знайти правильну відповідь на запитання, вибрати правильну модель поведінки в малих групах, потім обговорюють ситуації всією групою, порівнюють звичаї української та інших культур. Даний вид роботи вимагає знань поведінкового етикету, особливостей способу життя, культурних реалій, релігійних переконань інших народів, а також сприяє вихованню таких полікультурних якостей як терпимість, співчуття, здатність до діалогового спілкування.

Ще одним ефективним методом формування полікультурної компетенції магістрів на заняттях з іноземної мови є проведення дебатів. Наприклад, дебати на тему: "Світоглядний конфлікт західної та арабської цивілізацій". Проблемна ситуація: датський карикатурист зобразив пророка Мохаммеда з бомбою в тюрбані, і мусульманський світ вибухнув обуренням. Неоднозначна реакція на карикатуру спричинила бойкот європейських товарів, погром посольств мусульманами.

Особливістю цього методу є те, що дебати проводяться чітко за правилами, які забезпечують зіткнення протилежних точок зору. Спочатку учасники визначають позиції: твердження чи заперечення. Спікери кожної команди роблять спробу переконати нейтрального суддю в правильності своєї позиції. Завершуються дебати аналізом та винесенням суддівського рішення.

Підготовка до дебатів вимагає опрацювання великого обсягу інформації. Дебати сприяють не тільки накопиченню обсягу знань, а й перетворенню їх в конкретний результат діяльності – розумінню глибини та складності матеріалу, який вивчається. Такий вид роботи, на нашу думку, забезпечуючи діалогічний характер навчання, дає можливість підготувати інтелектуальний потенціал демократичного суспільства, з високою культурою, з гнучким мисленням, цілеспрямованих, вільних від стереотипів громадян.

Гуманні стосунки формуються як активна форма встановлення духовно-практичного зв'язку, тому особливої уваги у своїй роботі ми надаємо діалогізації педагогічної взаємодії. В комунікативній діяльності на засадах діалогізації магістри вчаться слухати і розуміти співрозмовника, бачити світ очима інших людей, коректно висловлювати свої думки, співпереживати.

Висновки... Таким чином, запропоновані форми та методи навчання допомагають моделювати ситуації міжкультурного спілкування, провокуючи комунікативні пастки, використовувати комунікативні бар'єри на заняттях з іноземної мови, сприяючи тим самим формуванню вмінь та навичок магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах вибирати соціокультурно прийнятний стиль спілкування, правильно трактувати явища іншомовної культури, здатність долати соціокультурні конфлікти в реальних умовах.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бориско Н. Ф. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетенции / Н. Ф. Бориско, Н. Б. Ишханян // Иноземні мови / гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. – 1997. – № 1. – С. 53–55.
2. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д. Б. Гудков. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2003. – 288 с.
3. Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. – 2-ге вид., оновл. – К., 1985. – 966 с.
4. Нефедова М. А. Коллаж и коллажирование в учебном процессе / М. А. Нефедова // Иностранные языки в школе / гл. ред. Н. П. Каменецкая. – 1993. – № 2. – С. 5–8.

Аннотація

Л.И.Воротняк

Формирование поликультурной компетенции магистров в высших педагогических учебных заведениях средствами иностранных языков

В статье автор рассматривает формы и методы обучения иностранным языкам, направленные на формирование поликультурной компетенции магистров в высших педагогических учебных заведениях.

Ключевые слова: поликультурная компетенция, магистры, коммуникативные барьеры, формы и методы обучения иностранным языкам, межкультурная коммуникация.

Summary

L.I.Vorotniak

Masters' Multicultural Competence Formation at Pedagogical Higher Educational Establishments in the Process of Teaching Foreign Languages

The article deals with forms and methods of teaching foreign languages which are aimed at masters' multicultural competence formation at Pedagogical Higher Educational Establishments.

Key words: multicultural competence, masters, communicative barriers, forms and methods of teaching foreign languages, multicultural communication.

Дата надходження статті:

„27” січня 2010 р.